

Among the attacks that occurred in the United States, all except one were mass shootings. Boston Marathon attack is the only bombing in our sample. Obviously, this is too small of a sample to draw general conclusions but all shootings appear to have much smaller effect on volatility compared to the Boston Marathon Bombing.

The evidence presented in this paper suggests that terrorist attacks that occurred over the last decade, have had little to no impact on the U.S. stock markets. Therefore the findings in this paper partially support what's been reported in the literature – the effect of terrorist attacks on the stock market, is short-lived to non-existent. There appears to be little evidence of contagion as the attacks in European countries had no immediate effect on the stock market in the United States.

References

1. Abadie, A., and J. Gardeazabal (2003) The Economic Costs of Conflict: A Case Study of the Basque Country. *The American Economic Review* 93(1), 113-132
2. Arin, P. D. Ciferri, and N. Spagnolo (2008) The Price of Terror: The Effects of Terrorism on Stock Market Returns and Volatility. *Economic Letters* 101(3), 164.
3. Lebedinsky, A. and K. Scanlon, (2018), Effects of Terrorism on Stock Prices: Evidence From High-Frequency Data, Working paper.

УДК 338.9:658

Балацька А. П.,
аспірантка кафедри фінансового менеджменту і страхування,
Тернопільський національний економічний університет

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Економічна наука за останні десятиліття сформувала багато шкіл та підходів до вирішення проблем забезпечення стійкого розвитку різних господарських систем. Нині в нашій економіці є загальноприйнята точка зору щодо стійкості, яку трактують як здатність протистояти зовнішнім, внутрішнім та змішаним факторам, зберігаючи рівновагу в структурі, характері функціонування, траєкторії руху щодо довготривалого періоду [4, с. 28]. Це означає, що в умовах зміни зовнішнього та внутрішнього середовища малі і середні підприємства здатні генерувати потік доходів, як мінімум на рівні простого відтворення. Проте, кризи 2008-2009 рр. та 2014-2018 рр. і становлення економічної динаміки в умовах економічної рецесії засвідчує, що механізми стійкого розвитку попереднього десятиріччя себе вичерпали. Сучасне ринкове господарство, в тому числі мале підприємництво, характеризується переходом до нової стійкості розвитку і росту, який вирізняється виключно інтенсивним та інноваційним характером на основі досягнень науково-технічного прогресу [2]. При цьому, підтвердженням стійкого розвитку є не лише абсолютні кількісні показники на конкретний період часу, але і налагоджений механізм роботи, принципи ведення бізнесу (легальний та тіньовий характер), безперечна репутація й імідж, перевірені і надійні контрагенти тощо.

Функціонуючі в ринковій економіці, малі та середні підприємства здійснюють свою діяльність в умовах жорсткої конкуренції при постійному впливі зовнішніх факторів основне місце, серед яких є соціально-економічні: обсяг і структура ВВП, рівень безробіття, інфляції, податкового навантаження, доходів, тенденцій економічного розвитку держави.

Як засвідчують статистичні дані, починаючи з 2010 р. і до 2018 р. обсяг ВВП у фактичних цінах мав тенденцію росту, проте прискорення зростання споживання у структурі ВВП, які із 84,4 % у 2010 р. збільшились до 90,1 % у 2018 р. підтверджує, що рівень поточного споживання і добробуту відбувається за умови відмови від нагромадження капіталу. Такий економічний стан означає, що в Україні не створена економічна база для економічного відновлення та росту. Відбувається замороження виробничого сектору, що негативно впливає на сукупний попит і на розвиток підприємництва.

Для узагальнення аналітичних висновків з оцінки ділової активності, використовують методи інтегральної оцінки та дослідження їх в динаміці, тобто під час оцінки ділової активності підприємства необхідно зважати на так зване «золоте правило» економіки підприємства за яким прибуток повинен збільшуватись вищими темпами, ніж обсяг реалізації продукції і вартість майна підприємства [6, с. 268]. Тому оптимальним вважають таке співвідношення:

$$T_{пр} > T_r > T_k > 100 \%, \quad (1)$$

де $T_{пр}$ – темп росту прибутку до оподаткування, %;

T_r – темп росту обсягу реалізації, %;

T_k – темп росту авансованого капіталу, %.

Одним із важливих показників, за допомогою якого оцінюють економічний потенціал підприємства, є середньорічна вартість його активів – капіталу авансованого у власну діяльність. За аналізований період за середньорічних темпів росту активів в українських підприємствах загалом на рівні 113,4%, активи малих підприємств мали тенденцію до зростання, окрім 2017 р. Тоді темпи росту українських підприємств знизилися на 12,4 %, а у середніх підприємствах ці темпи росту активів були повільнішими, але більш стабільними. Отже, за даний період малі і середні підприємства нарощували свій власний потенціал, що виражається тенденціями росту його активів.

Що ж до темпів зростання обсягу реалізації, то за середніх темпів росту в економіці України загалом на рівні 113,5 %, обсяги реалізації у малих і середніх підприємствах дещо відставали від середніх темпів нашої економіки загалом, а з 2015 р. намітилася тенденція до їх перевищення.

Темпи росту доходів до оподаткування серед прибуткових підприємств за аналізований період були стрибкоподібними. Найбільшого темпу приросту досягнуто у 2015 р. Для малих підприємств він склав 194 %, а відповідно для середніх –181 %. Аналіз динаміки збитків засвідчив, що середні темпи зростання збитків загалом в українських підприємствах є досить високими – 148,7 %. Найбільшими темпами збитки зростали у малих і середніх підприємствах в 2014 р., у якому вони досягли відповідно 347 % та 414 %.

За період з 2013р. до 2018 р. зростало позитивне сальдо доходів у середніх підприємствах із 8,3 млрд. грн. до 90,7 млрд. грн. і відповідно зменшувалось

негативне сальдо малих підприємств із 25,1 млрд. грн. у 2013 р. до 10,8 млрд. грн. у 2018 р. Хоча темпи зростання збитків значно уповільнились у відносному значенні, проте вони продовжували зростати в абсолютному розмірі щорічно.

Порівняння темпів зростання фінансових результатів у прибуткових малих і середніх підприємствах із темпами зростання обсягів реалізації вказують на негативні тенденції, а враховуючи те, що сальдо фінансових результатів малих підприємств і частково (у 2014 р. та 2015 р.) середніх є негативним, тобто діяльність їх є збитковою, то тенденції для оцінки ділової активності стають ще гострішими. За аналізований період росту ділової активності не спостерігалось: одна частина підприємств виживала, а інша – змушена була припинити свою діяльність. Проте, тенденція випередження темпів реалізації над темпами зростання середньорічної вартості активів вказує на підвищення ефективності використання майнового потенціалу малими та середніми підприємствами і вказує на ефективне використання фінансових ресурсів як джерел фінансування виробничої діяльності.

Звідси, за результатами аналізу ділової активності малих та середніх підприємств можна зробити висновок, що її рівень є низьким і зберігає тенденцію до зниження внаслідок того, що підприємства нагромаджуючи активи, майно використовують його у виробничій діяльності неефективно, працюючи фактично собі на збитки. Це, насамперед, пов'язано із значним зносом основних фондів, недостатністю фінансових ресурсів, удосконаленням фінансового менеджменту й організації управління, тому потребує державної виваженої регуляторної політики і підтримки.

Розвиток малих та середніх підприємств, окрім кількісних їх характеристик, нерозривно пов'язаний із якісними показниками, які найповніше виражають їх суть. Важливість якісних критеріїв в оцінці напрямків розвитку МСП полягає у їх ролі і місці при переході від «індустріальної економіки» до «сервісної», де основним фактором, який визначає успіх є здатність задовільняти запити споживачів. Тому стратегія орієнтації на споживання означає, що останній перебуває в центрі уваги підприємств, які прагнуть як можна краще зрозуміти тенденції вимог клієнтів.

Отже реалізації стратегічного напрямку розвитку необхідна державна підтримка у доступі до державних ресурсів, до нових технологій та інвестицій, інформаційна підтримка, податкові та кредитні пільги для формування механізмів фінансування своєї діяльності.

Література

1. Левушкина С. В. Трансформация и возможность повышения качества экономического роста малого и среднего бизнеса в кризисных условиях. *Молодой ученый*. 2013. № 10. С. 333-337.
2. Мельник Л. Г. *Фундаментальные основы развития*. Суми: Університетська книга, 2003. 283 с.
3. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Подольська В. О., Яріш О. В. *Фінансовий аналіз: навч. посіб.* К.: Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.